

Enheten för processäkerhet och rörliga arbetsplatser
Carl Axel Sundström, 010-730 9888
arbetsmiljoverket@av.se

Projektrapport om marknadskontroll av ROPS och FOPS på små hjullastare

1. Sammanfattning

2011 gjordes en marknadskontrollinsats riktad mot ROPS (överrullningsskydd) och FOPS (skydd mot fallande föremål) på små hjullastare. 19 maskiner granskades. Arbetsmiljöverket kontrollerade maskinerna okulärt vid två olika maskinmässor. Dokument begärdes in och utvärderades främst utifrån kraven i maskindirektivet 2006/42/EG. En hel del brister i dokumentationen om ROPS och FOPS konstaterades. Praktisk provning av hållfastheten hos ROPS eller FOPS ingick inte i projektet men skulle vara en intressant fortsättning.

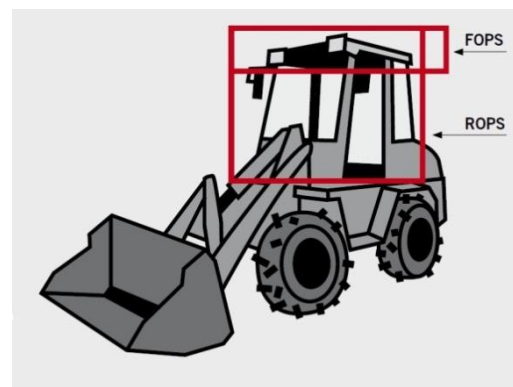
2. Mål, syfte och avgränsningar för projektet

Målet för projektet, som genomfördes 2011, var att i Sverige utföra marknadskontroll gentemot minst 15 företag som levererar små hjullastare eller liknande maskiner som enligt kraven i maskinföreskrifterna ska vara utrustade med ROPS. Om dessa maskiner var utrustade med FOPS så skulle också dessa kontrolleras avseende märkning etc.

De brister som upptäcktes skulle följas upp. Arbetsmiljöverket kunde komma att kräva att produkten

- ska dras tillbaka från marknaden,
- inte får släppas ut på marknaden,
- eller inte får tas i drift.

Ett skäl till att ROPS och FOPS valdes som objekt för en marknadskontrollinsats var nya regler i maskindirektivet 2006/42/EG som trädde i kraft 29

Figur 1. ROPS (Roll-Over Protective Structure) och FOPS (Falling-Object Protective Structure)

december 2009. Alla överrullningsskydd (ROPS) och skydd mot fallande föremål (FOPS), oavsett om de släpps ut på marknaden som säkerhetskomponenter eller tillverkas av en maskintillverkare för dennes egna maskiner, ska genomgå lämpliga provningar. Provningsrapporterna från dessa provningar ska ingå i den tekniska tillverkningsdokumentationen.

Projektet ingick i ett internationellt projekt som skulle ha innefattat flera länder. Till slut deltog endast Sverige och Danmark med Danmark som projektledare för det internationella projektet.

3. Upplägg och genomförande av projektet

Innan kontrollerna påbörjades gjordes ett utskick till samtliga kända tillverkare, importörer och distributörer. Se bilaga 1. I utskicket fanns information om vad som skulle kontrolleras inom projektet och en kortare beskrivning av de nya reglerna för ROPS och FOPS. Syftet med utskicket är att nå ut till så många som möjligt med informationen då endast ett begränsat antal kommer att bli berörda av själva kontrollen.

Följande punkter kontrollerades:

1. Om maskinerna levererades med CE-märkning, försäkran om överensstämmelse och bruksanvisning på svenska samt om de innehåller och är utformade enligt kraven i maskinföreskrifterna.
2. Om de hjullastare eller motsvarande som granskades var utrustade med ROPS/FOPS enligt maskinföreskrifternas krav och gällande standarder, bl.a. SS-EN 474 -1.
3. Om de maskiner som ska ha bälte eller motsvarande fasthållningsanordning är utrustade med detta.
4. Om ROPS är märkt enligt avsnitt 9 i SS-EN ISO 3471:2008.
5. Om FOPS är märkt enligt avsnitt 7 i SS-EN ISO 3449:2008.
6. I de fall när den tidigare granskningen ger skäl till att göra djupare kontroller: Begära utdrag ur och bedöma den tekniska tillverkningsdokumentationen avseende typprovning av ROPS/FOPS.

Första kontakterna med tillverkaren, importören eller distributören togs vid två olika maskinmässor, den ena MaskinExpo i Barkarby 19-20 maj 2011 och den andra Skogs Nolia utanför Umeå den 16-17 juni 2011. Mässledningarna kontaktades och dessa informerade vidare till utställarna om Arbetsmiljöverkets marknadskontrollprojekt. Det tidigare nämnda info-bladet ingick i den informationen.

På mässorna kontrollerades maskinernas CE-märke och övrig märkning. Om försäkringen om överensstämmelse och bruksanvisning fanns tillgänglig så gjordes en första granskning av dessa. Maskinen fotograferades och adressuppgifter m.m. noteras. Totalt granskades 19 olika maskiner på det sättet.

Nästa steg var, i de flesta fall, att begära in försäkringen om överensstämmelse och bruksanvisning. Detta gjordes genom att på mässan överlämna en förtryckt begäran om detta.

Tredje steget var att efter bedömning av underlagen avgöra om ytterligare underlag ur den tekniska tillverkningsdokumentationen såsom provningsprotokoll eller liknade skulle begäras in.

När tillverkarna/distributörerna lämnat sina svar och dessa hade bedömts så avslutades projektet.

Figur 2. Granskning på maskinmessa

Eventuella kvarstående brister på de produkter som granskats behandlas i enskilda ärenden mot tillverkarna/distributörerna. Det ingick inte någon praktisk provning av ROPS eller FOPS utan granskningen begränsades till okulär kontroll och dokumentgranskning.

4. Resultat

19 maskiner granskades. En detaljerad redovisning av resultaten finns i bilaga 2. Följande bedömningar och efterbehandling gjordes:

I tre fall var bristerna i underlagen sådana att separata marknadskontrollärenden inleddes. I dessa fall begärde Arbetsmiljöverket rättelser i CE-märkningen inklusive försäkringen om överensstämmelse. Tillverkaren/distributören fick då redovisa vilka ändringar som de genomförde. Dessa ärenden kunde avslutas relativt snabbt efter det att kompletterande information kommit in.

I åtta fall skrev Arbetsmiljöverket till tillverkare/distributör med krav på specificerade förbättringar i CE-märkningen inklusive försäkringen om överensstämmelse. Inget svar krävdes in.

I fem fall bedömdes de underlag som tillverkare/distributör presenterade så pass tillfredsställande att varken något separat marknadskontrollärende inleddes eller någon skrivelse skickades.

I två fall så visades maskinerna på mässan men var ännu inte till salu i Sverige. Distributören visade produkten främst för att undersöka intresset på den svenska marknaden. För dessa gick Arbetsmiljöverket inte vidare med granskningen.

I ett fall var tillverkaren dansk. Arbetsmiljöverket lämnade då över informationen direkt till kollegorna i Arbejdstilsynet i Danmark som drev ärendet vidare.

De brister som noterades var exempelvis:

- Hänvisningar till äldre versioner av standarder för ROPS eller FOPS än de som gäller nu. Det förkom både på skyltar och i försäkran om överensstämmelse.
- Ingen uppmaning i bruksanvisningen om att använda bälte för att undvika klämrisker.
- Försäkran om överensstämmelse hänvisar till det gamla maskindirektivet som slutade gälla 29 december 2009.
- Ingen översättning till svenska av bruksanvisningen.
- Ingen översättning till svenska av försäkran om överensstämmelse.
- Två maskinskyltar på samma maskin, en från den kinesiska tillverkaren och en från det företag som importerat maskinen och som står som tillverkare i CE-märkningssammanhang.

5. Diskussion och slutsatser

Granskningen visade på en hel del brister i dokumentationen om ROPS och FOPS på små hjullastare. Många av bristerna är relativt lätta att åtgärda då det rör sig om hänvisningar till äldre versioner av standarder eller att försäkran om överensstämmelse inte är översatta till svenska. Allvarliga brister i dokumentationen konstaterades också såsom:

- ingen bruksanvisning på svenska,
- otydlighet om vad som var försäkran om överensstämmelse och intyg från testinstitut
- och dubbla maskinskyltar på samma maskin (från två tillverkare).

Utifrån de konstaterade bristerna är det tydligt att marknadskontrollinsatser som denna är nödvändiga. Detta både för att upprätthålla lika konkurrensförhållanden och att upprätthålla de säkerhetsnivåer som finns fastlagda i maskinföreskrifterna.

Projektet innehöll ingen praktisk provning av hållfastheten hos ROPS eller FOPS. Sådana prov skulle vara mycket intressanta. Bristerna i den formella hanteringen ger upphov till misstankar om att även tekniska brister kan förekomma.

Bilagor:

1. Informationsblad om Arbetsmiljöverkets kontroller av ROPS och FOPS.
2. Sammanställning av resultat från granskningarna.

Arbetsmiljöverket kontrollerar mindre hjullastare

Marknadskontroll på maskinmässor – Arbetsmiljöverket kommer att kontrollera mindre hjullastare på maskinmässor 2011. Vi kommer att kontrollera ROPS och FOPS med mera.

Sedan 2009 gäller nya regler för maskiner och de ställer högre krav på överrullningsskydd, ROPS, och skydd för fallande objekt, FOPS. De nya reglerna finns i maskinföreskriften, AFS 2008:3.

ROPS – Roll Over Protection Structure. Överrullning och vältning medför allvarliga klämrisker för förare eller andra personer som transporteras med maskinen.

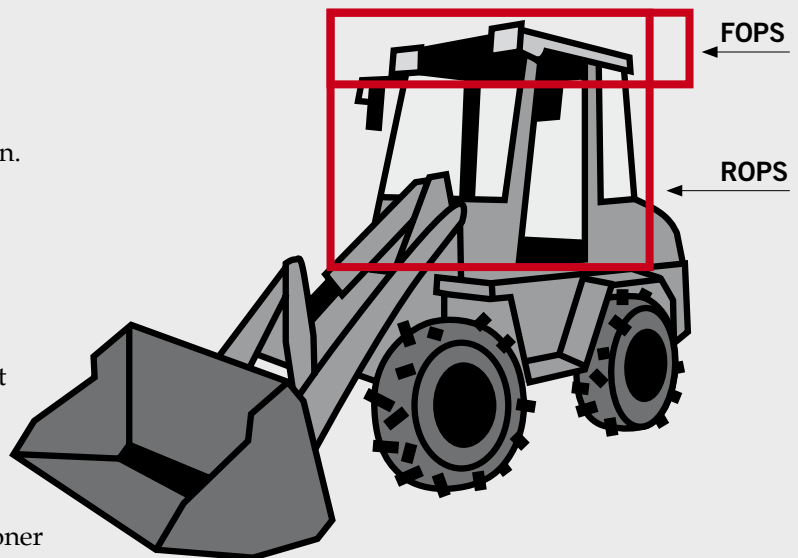
Maskiner ska därför vara utrustade med lämpliga skyddsanordningar.

Risken bedöms bl.a. utifrån maskinens massa, mått, tyngdpunkt och maxhastighet samt var den är tänkt att användas. Skyddet kan vara inbyggt i en förarhytt och ska garantera ett deformationssäkert utrymme. Maskiner med överrullningsskydd ska som regel ha bälte eller motsvarande.

Enligt maskinföreskriften ska skyddande konstruktioner för överrullning och vältning genomgå typprovningar. Provningsprotokollet ska finnas med i den tekniska tillverkningsdokumentationen. Det finns standarder som anger hur provningen ska gå till.

FOPS – Falling Object Protective Structure. Om det finns risk för att föremål faller ned på föraren ska maskinen ha lämpliga skyddsanordningar så att föraren inte skadas.

För att visa att skyddsanordningarna fyller sin funktion ska tillverkaren genomföra lämpliga provningar. Provningsprotokollet ska finnas med i den tekniska tillverkningsdokumentationen. Även för dessa finns det standarder som anger hur provningen ska gå till.

Åtgärder om maskinen har brister

Vi kan ställa krav på att brister ska åtgärdas. Det kallas marknadskontroll och sker i hela Europa. Arbetsmiljöverket har ansvaret för marknadskontroll av maskiner i Sverige. Det är ett uppdrag från regeringen.

Arbetsmiljöverket har rätt att begära ut den tekniska tillverkningsdokumentationen från tillverkaren eller importören.

Vi kan rikta krav mot tillverkare, importörer och distributörer. Exempel på krav är förbud mot försäljning, förbud att ta i drift och återkallande av produkter eller att lämna varningsinformation.

Arbetsmiljöverket
112 79 Stockholm
Telefon: 010-730 90 00
E-post: arbetsmiljoverket@av.se
www.av.se

Vår vision: Alla vill och kan skapa en bra arbetsmiljö

CE-märkning och svensk bruksanvisning

1. Produkten ska vara CE-märkt.
2. Dokumentet "Försäkran om överensstämmelse" ska vara på svenska.
3. Bruksanvisningen ska vara på svenska.

CE-märkningen

För den fria rörlighet för varor i Europa, den "inre marknaden", finns systemet med CE-märkning och de grundläggande hälso- och säkerhetskraven som importörer och tillverkare ska garantera att produkterna uppfyller.

"Försäkran om överensstämmelse"

Med "Försäkran om överensstämmelse" intygar tillverkaren på eget ansvar att produkten motsvarar de grundläggande säkerhetskraven.

Arbetsmiljöverkets marknadskontroll

Vi utför marknadskontroll av maskiner innan de når brukarna genom insatser mot tillverkare, återförsäljare eller vid besök på mässor och utställningar.

Arbetsmiljöverkets information

- Vår webbplats www.av.se
- Temasidan Maskiner.
- Temasidan Marknadskontroll och CE-märkning.
- Broschyr CE-märkning och produktsäkerhet, ADI 468.
- Broschyr Att köpa maskiner, ADI 523.
- Broschyr Säkra maskiner – om regler för maskiner, ADI 438.

Läs mer marknadskontroll och CE-märkning på www.av.se/teman/marknadskontroll se även www.marknadskontroll.se

Bilaga 2 till rapport om ROPS och FOPS

Notera att försäkringen inte behöver innehålla alla punkter i annex II

Flera tillverkare väljer att hänvisa till standard om entreprenadmaskiner och inte till de standarder som är normativa referenser i denna.

Fabrikat, modell	Leverantör, utställare	Försäkringen på svenska	Försäkringen hänvisar till	Försäkringen innehåller	Bruksanvisning på svenska	Bruksanvisning	Hänvisar till ROPS	Hänvisar till FOPS
			"nya"	följande av de 10		innehåller anvisning	standarden SS-EN	standarden SS-EN
			maskindirektivet	punkterna i annex II,		om användning av	3471 på skylt/i	3449 på skylt/i
			2006/42/EG	2006/42/EG		bälte	försäkringen	försäkringen
Abelco ZL 60	Abelco	ja	ja	1,2,3,4,7,9,10	ja	ja	nej/nej	nej/nej
Ahlmann AS50	Minimaskiner AB	ja	ja	1,2,3,4,7,8,9,10	ja	ja	nej/nej	nej/nej
Atlas AR 75 T	Rosenqvist Maskin AB	ja	ja	1,2,3,4,7,8,9,10	ja	ja	nej/nej	nej/nej
Avant 635	Nordfarm	ja	ja	1,2, 3, 4,8,9,10	ja	nej	ja/nej	nej/nej
Cat 906 H	Pon Equipment AB	ja	ja	1,2,3,4,7,8,9,10	ja	ja	ja/nej	ja/nej
Intrac L340	B.Göransons Maskin AB	nej	nej	1,3,4,7,8,9	nej	ja	nej/nej	nej/nej
JCB (Agri) 403	Traktor Nord i Uppsala AB med Söderberg & Haak som importör	ja	ja	1,2,3,4,7,9,10	ja	ja	ja/nej	nej/nej
JCB 409B	Stig Machine AB	ja	ja	1,2,3,4,9,10	ja	ja	ja/nej	ja/nej
Job-Mann 255-35 CWL	Hesselberg Maskin AB	nej	nej	1,3,4,7,8,9,10	nej	-	nej/ja	nej/ja
Kramer 350	Wiklund Trading Int. AB	ja	ja	1,2,3,4,7,8,9,10	ja	ja	ja	nej
Mustang AL 306	Hesselberg Maskin AB	nej	ja	1,2,3,4,7,8,9,10	nej	-	nej/ja	nej/ja
Norcar A60	Lantmännen Maskin	ja	ja	1,2,3,4,9,10	ja	ja	nej/nej	nej/nej
Schäffer 2020	Helms och Bil- och Traktorservice	ja	ja	1,2,3,4,7,8,9,10	ja	ja	ja/ja	nej/nej
Sherpha 300	Rumec	Distributören har inte sålt någon maskin.		Väntar på underlag.	Om det inte kommer så går maskinen		tillbaka till	tillverkaren.
Taian KP 840	Kellfri	ja	ja	1,2,3,4,9,10	ja	nej	nej/ja	nej/ja
Terex TL 100	Sundahls Maskinaffär AB	ja	ja	1,2,3,4,7,8,9,10	ja	vet ej	ja/nej	nej/nej
Tool-Trac 245 (Timan)	TRAKTORCENTRALEN AB	Ärendet överlämnat till Arbejdstilsynet, Danmark						
Tuchel Trac Quattro	Närlant	Inga underlag krävdes in.	Distributören har inte sålt någon maskin.		Underlagen fanns på	tyska och såg justa ut.	Översätts om någon maskin säljs i S.	
Weidemann 1150 CX	Wacker	ja	ja	1,2,3,4,7,8,9,10	ja	ja	ja/nej	ja/nej